

Євгенія Сохацька

ТЕПЛІЙ ОЛЕКСА. СЛОВО ПРО ОЛЕКСІЯ ОПАНАСЮКА

Моє перше знайомство з Олексієм Опанасюком відбулося наприкінці 1991 року. З його ініціативи повстав при Національній Спільці письменників України Комітет по підготовці вшанування 110-річчя Івана Огієнка, уродженця Брусилова на Житомирщині. Олексій Опанасюк тоді був головою Спільки письменників Житомирської області.

Першим кроком до реалізації цієї ідеї став літературно-мистецький вечір, присвячений Іванові Огієнку, проведений 15 січня 1992 р. у Брусилові в приміщенні Будинку культури. Головував на вечорі Микола Жулинський, директор Інституту літератури імені Тараса Шевченка, НАН України. Виступали гості з Канади (Олег Гарус), науковці, представники громадськості. Зал був переповнений. Зібрався весь Брусилів, щоб почути слово про табуйованого земляка. Я промовляла від педагогічної громадськості Кам'янця-Подільського, зокрема колективу філологічного факультету, який я тоді очолювала. Ще 28 листопада 1990 р. рада філологічного факультету прийняла рішення про звернення до Кабінету Міністрів України щодо перетворення тодішнього Кам'янець-Подільського педагогічного інституту імені Володимира Затонського в Кам'янець-Подільський державний університет з присвоєнням йому імені Івана Огієнка, першого ректора Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918-1920 рр.).

Тоді у мене, якщо можна так сказати, було «шапочне» знайомство з творчою спадщиною Івана Огієнка. Хоча влітку 1991 року на Рівненській республіканській науковій конференції незадовго до проголошення незалежності було зафіксовано мій матеріал про Івана Огієнка. Я говорила, що Кам'янець пам'ятає Івана Огієнка, хоче, щоб він повернувся до нього увічненням його імені. Це були щирі слова, хоча, як на мене, поверхові. Зате М. Жулинському вони сподобалися. З того часу він підтримував мене, кам'янчан у легітимізації імені Івана Огієнка. Вершинним у цій справі стало присвоєння імені Івана Огієнка Кам'янець-Подільському національному університету у 2008 р. Без рішення Національної ради з гуманітарних питань при Президентові України Віктора Ющенка, яку очолював Микола Жулинський, цього б не сталося.

Коронним на Брусиловському вечорі був виступ Олексія Опанасюка. Він говорив про факти незнайомі нам, але відомі йому з дитинства від його товариша, родича Івана Огієнка Віктора Огієнка (з роду брата Огієнка Михайла). Для мене це було сигналом, певним стимулом до пошукової діяльності, до знайомства з матеріалами про життя і діяльність Івана Огієнка.

16-17 квітня 1992 року на базі філологічного факультету нашого університету (тоді педінституту) відбулася перша в Україні наукова конференція «Духовна і науково-педагогічна діяльність Івана Огієнка (1882-1992 рр.) в контексті українського національного відродження». На конференції було широке представництво наукових і освітніх кіл. Гостем конференції був і Олексій Опанасюк. Саме з його ініціативи було прийнято рішення про створення Всеукраїнського Товариства Івана Огієнка з метою пропаганди творчої спадщини Великого Українця,

введення її в український інформаційний простір. На посаду Голови Товариства з легкої руки Олексія Опанасюка було визначено мою кандидатуру. Отож є всі підстави називати Олексія Опанасюка хрещеним батьком Товариства. Товариство було створене і зареєстроване в Мінюсті 15 липня 1993 року. Місцем осідку Товариства визначено м. Кам'янець-Подільський, вул. Івана Огієнка, 61.

Олексій Опанасюк розумів, що закріплюючи ім'я Івана Огієнка за Кам'янцем-Подільським, певною мірою відводиться постать Івана Огієнка від Житомирщини, його родового місця. З метою остаточного прикріплення імені Огієнка до рідних місць він домагається через великі труднощі (див.: Огієнківський збірник. — Вип. I. — 2003. — С. 63-86) створення у 1994 році Комітету по присудженню премій імені Івана Огієнка.

Засновниками премії виступили Спілка письменників України, Всеукраїнське Товариство Івана Огієнка та Житомирська обласна Рада народних депутатів. Бюджет премії надавався Житомирською обласною Радою. Допомогло справі в Мінюсті те, що було уже зареєстровано Статут Товариства Івана Огієнка. Тому було визначено, що реєстрація Статуту Комітету є компетенцією статутної діяльності засновників. Рішенням Ради Товариства від 17 червня 1994 (протокол №2) за погодженням з Міністерством юстиції України Положення про премію імені Івана Огієнка було затверджене. Таким чином, Положення про премію набуло юридичної чинності. «Нарешті ходіння по кабінетах завершилося», — радісно констатував Олексій Опанасюк.

Перше вручення премії відбулося 29 березня 1995 р. в Брусиліві (цей день визначив Статут Комітету). Першими лауреатами стали житомирський поет Михайло Клименко, науковець з Києва Микола Тимошик, протоієрей Богдан Бойко (настоятель Святомихайлівської церкви в Житомирі), народний майстер Олексій Макаренко.

29 березня — день знаковий. По-перше, це День кончини Івана Огієнка (митрополита Іларіона). По-друге, 29 березня — день народження Олексія Опанасюка і релігійне свято Св.Олексія, яке в народі називають Теплим Олексом. 29 березня 1995 року був Днем тріумфу Олексія Опанасюка, реалізацією його проекту «Повернення пророка».

З 1995 по 2009 роки Олексій Опанасюк був незмінним членом Комітету по присудженню премій імені Івана Огієнка. Він підтримував палко тих претендентів, які є справжніми подвижниками українства.

Він пильно дбав про те, щоб не втрачався престиж Огієнківської премії. Він писав: «Премія Івана Огієнка — духовна, високоморальна, її володарі — це інтелігенти молоді (а по витоках і древній) держави, які, опинившись у матеріальній скруті, не похитнулися перед труднощами, багато зробили й роблять [...] Хочеться, щоб Огієнківська премія жила довго: Україні так потрібні невтомна віра й безупинний чин Івана Огієнка задля свого народу. А через нього — й для цілого людства».

Святі слова! Як жаль, що важка хвороба забрала Олексія Опанасюка з лав огієнківців. Але залишиться в нашій пам'яті його подвижницька справа в ім'я України, його тепла посмішка. Адже він Теплий Олекс!

Вічна Тобі пам'ять, Товаришу!

Отримано: 02.09.2011 р.